

altijd een nederlandsche handel; en nu trilt in al de aderen van het nederlandsche volk het gevoel, dat binnen korter of langer tijd de pruisisch-noordduitsche handel en handelsmarine de nederlandsche verdringen zullen, en Nederland op alle zeeën overvleugeld zal worden. Dit is de dieper liggende grond der antipathie, welke in Nederland ten opzichte van Pruissen heerscht. Zoo lang die antipathie zich lucht blijft geven in den vorm van weemoed of droefheid, erkennen wij tot op zekere hoogte hare regtmaticheid; doch, waar zij in woede ontaardt en tot feitelijke vijandschap tegen Pruissen drijft en aanzet, daar wordt zij gevaarlijk en moet zij bestreden worden. Laat ons hopen, dat het nederlandsche volk weldra tot bezinning komen zal; dat het zal inzien, hoe eene naauwe⁹ aansluiting aan Pruissen voor Nederland het eenige middel is om het niet te versmaden overschot zijner nationale eigenaardigheden te redden.

Hoewel reeds 65 en zich blijkens herhaalde klachten niet meer geheel fit voelend, vatte Groen dus vlam. 'Engster Anschluß' aan Pruisen? Dit is toch minstens 'la subordination' maar betekent tegenwoordig, volgens een woord dat sinds 1859 opgeld doet, nog eerder 'l'annexion'. 'On voudrait nous sauver en nous dévorant',¹⁰ al zal dit volgens de Duitse scribent dan niet zozeer van Pruisen uitgaan dan wel van onszelf door aansluiting bij de Noordduitse Bond, waarbij deze op de koop toe 'gratis' koloniën verwerft.

Na deze uitval gaat Groen het stuk meer van dichtbij bekijken, pakt de opmerking over de constitutionele gewoonten in Nederland op, riposteert dat de Pruisische regering nu niet bepaald model met de volksvertegenwoordiging omgaat¹¹ en valt daarbij over de aan de *Kladderadatsch* herinnerende toon van het artikel in de *Kreuzzeitung*. Dan gaat hij de Nederlandse gevoelens schetsen die van oudsher jegens Pruisen bestaan hebben. Hij stelt vast dat de *sympathie* overweegt. Er zijn immers in de loop van de tijd vele banden gelegd. De vorstenhuizen zijn verzwagerd, in de nood van 1672, toen ons land reddeloos scheen, had de Grote Keurvorst onze partij gekozen tegen Lodewijk XIV, in 1813 kon de spontane volksbeweging die zich verhief op 't woord van Hogendorp - 'notre Stein néerlandais' - slechts slagen omdat Pruisen ons was voorgegaan en in 1815 stonden wij schouder aan schouder te Quatre-Bras en Waterloo. Hier voegt Groen een noot van meer dan een bladzijde - 9, 10

9. Noot van Groen: 'Lees 'de naauwste'.

10. *La Prusse*, 6: 'men wil ons redden door ons te verslinden'.

11. *Ibid.*, 8; hij schrijft 'représentation nationale' en doelt op het brusqueren door Bismarck van de volksvertegenwoordiging en op de dit optreden achteraf rechtvaardigende z.g. *Indemnitätsgesetze*.